

Plukovník Ing. Radoslav Ivančík, prof. Ing. Vojtech Jurčák, CSc.

Sily rýchlej reakcie – príspevok Severoatlantickej aliance k medzinárodnej bezpečnosti

**VOJENSKÉ
UMĚNÍ**

Úvod

Zásadné zmeny v bezpečnostnom prostredí, ktoré nasledovali po odstránení bipolarity sveta, priniesli okrem nesporných pozitív aj negatíva, ktoré sa čoraz viac prejavujú v podobe rôznych asymetrických bezpečnostných hrozbách. Dynamický vývoj a procesy globalizácie, spoločenskej modernizácie, politickej liberalizácie a vedecko-technického rozvoja, ale tiež neriešenie globálnych problémov ľudstva a pretrvávajúca celosvetová hospodárska kríza vygenerovali mnohé negatívne sprievodné javy. Ide predovšetkým o neustále sa prehlbujúce ekonomické a sociálne rozdiely vo vývoji ľudskej spoločnosti, zlyhávajúce štátnych štruktúr v krajinách tzv. tretieho sveta, ich zaostávanie za vývojom a neschopnosť dostatočne rýchlo sa adaptovať na nové podmienky. Tieto faktory, ako aj beznádej prameniaca z ekonomickej zaostalosti, vytvárajú vhodné podmienky pre deštruktívne pôsobenie neštátnych aktérov – politických, náboženských, či nacionalistických extrémistov. Postupne sa tieto negatíva pretransformovali do javov v súčasnosti označovaných súhrnným pojmom nové bezpečnostné hrozby.

S novými bezpečnostnými hrozbami, spočívajúcimi najmä v medzinárodnom terorizme, medzinárodnom organizovanom zločine, nelegálnej migrácii, aktivitách cudzích spravodajských služieb a zvyšujúcom sa počte kybernetických útokov na verejné a súkromné počítačové siete alebo proliferácia zbraní hromadného ničenia, sa zaistenie obrany a bezpečnosti štátu dostáva do úplne inej roviny. Takéto obrovské zmeny v bezpečnostnom prostredí, spolu so zmenami v ekonomickej oblasti, vyvolávajú vo svete nielen nové integračné, ale súčasne aj dezintegračné snahy viacerých krajín alebo spoločenských skupín. Tieto javy spolu so zvyšovaním aktivít neštátnych subjektov v zlyhávajúcich štátoch (rogue state) môžu ohroziť nielen národnú bezpečnosť jednotlivých krajín a regiónov, ale i globálnu bezpečnosť celého ľudstva. Možnosti vzniku ozbrojeného konfliktu sa tým stávajú viac pravdepodobnými.

Z pohľadu zaistenia bezpečnosti na národnej i medzinárodnej úrovni je v nadväznosti na vojenské (symetrické) hrozby nevyhnutné upozorniť i na nevojenské, ktoré nemajú bezprostredne charakter ozbrojeného násillia, ale môžu ohrozovať bezpečnosť jednotlivcov, sociálnych skupín, štátov, destabilizovať, či dokonca dezintegrovať spoločnosť a ich charakteristickým znakom je asymetričnosť. Tieto hrozby môžu byť prírodné alebo spôsobené človekom – priemyselné havárie, ekologické katastrofy, nedostatočné riešenie globálnych problémov ľudstva (ekonomické, potravinové, ekologické, demografické, informačné a pod.).

Uvedené bezpečnostné hrozby prinášajú obrovské utrpenie čoraz väčšiemu počtu nevinných ľudí. Ohrozujú ich životy a zároveň spôsobujú krajinám obrovské ekonomické škody. Medzinárodné spoločenstvo, reprezentované jednotlivými organizáciami medzinárodného krízového manažmentu je tým prvkom medzinárodného bezpečnostného systému, ktorý sa snaží o včasnú elimináciu týchto bezpečnostných hrozieb.

Medzi najvýznamnejšie organizácie medzinárodného krízového manažmentu, ktoré sú schopné adekvátne reagovať na vzniknuté krízové situácie a realizovať nevyhnutné opatrenia spolu s Organizáciou spojených národov, Európskou úniou a Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe patrí i Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO). Pre plnenie úloh medzinárodného krízového manažmentu využíva NATO Sily rýchlej reakcie (NRF – NATO Response Force).

1. Organizácia Severoatlantickej zmluvy

Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO – North Atlantic Treaty Organisation; OTAN – Organisation du Traité de l'Atlantique Nord) je medzinárodná transatlantická vojensko-politická organizácia suverénnych a nezávislých štátov, ktorej cieľom je chrániť slobodu a bezpečnosť členských krajín Aliancie politickými i vojenskými prostriedkami. Vznikla podpisom Severoatlantickej (Washingtonskej) zmluvy 4. apríla 1949, [1] na základe ktorej sú členské krajiny zaviazané k vzájomnej obrane podľa článku 5 predmetnej zmluvy. [2] Rozhodnutia NATO sú prijímané na základe konsenzu, po diskusii a konzultáciách medzi členskými krajinami. NATO predstavuje tiež transatlantické spojenectvo medzi európskymi členmi, USA a Kanadou.

Severoatlantická zmluva z apríla 1949 uviedla do života alianciu nezávislých krajín so spoločným záujmom zachovať mier a chrániť svoju slobodu. Signatári zmluvy dali najavo svoje odhodlanie politickou solidaritou a zodpovedajúcou vojenskou obranou odstrašiť a v prípade potreby odraziť každú formu agresie voči nim. Legitimita Aliancie je odvodená z článku 51 Charty Organizácie spojených národov, [3] ktorý potvrdzuje právo na kolektívnu alebo individuálnu obranu. Je združením slobodných štátov zjednotených spoločným odhodlaním ochraňovať svoju bezpečnosť prostredníctvom vzájomných záruk a stabilnými vzťahmi s ostatnými krajinami. NATO je založené na spoločných hodnotách demokracie a ľudských práv, pričom od okamihu svojho založenia pracuje v prospech nastolenia spravodlivého a trvalého mierového usporiadania v Európe.

Základný princíp fungovania NATO predstavuje spoločný záväzok a vzájomná spolupráca medzi členskými krajinami, ktoré sú založené na nedeliteľnej bezpečnosti svojich členov. Záväzok smeruje k plneniu základných cieľov Aliancie, a to kolektívnej obrane, krízovému manažmentu a kooperatívnej bezpečnosti.

Na dosiahnutie týchto základných cieľov vytvára NATO nevyhnutnú súčasť stabilného bezpečnostného prostredia v Európe, založeného na rozvíjaní demokratických inštitúcií a princípe mierového riešenia konfliktov. V súlade s článkom 4 Severoatlantickej zmluvy slúži ako transatlantické fórum na konzultáciu spojencov o akýchkoľvek otázkach ovplyvňujúcich životné záujmy svojich členov, vrátane vývoja, ktorý môže ohrozovať ich bezpečnosť a napomáha koordinovať ich úsilie v oblastiach spoločného záujmu, zároveň zabezpečuje odstrašenie a obranu proti akejkoľvek forme agresie voči teritóriu ktoréhokoľvek členského štátu NATO a zachováva strategickú rovnováhu v Európe. [4]

2. NATO a medzinárodný krízový manažment

Plnenie úloh v rámci medzinárodného krízového manažmentu patrí medzi základné bezpečnostné úlohy NATO. Vychádza zo Strategickej koncepcie NATO, ktorá zaväzuje

Alianciu prispievať k účinnej a efektívnej prevencii konfliktov a aktívne sa zapájať do medzinárodného krízového manažmentu, vrátane operácií vojenského i nevojenského charakteru.

Preto jednou zo základných úloh NATO je, v súlade s procesmi obranného plánovania, rozvíjať vojenské spôsobilosti, ktoré sú potrebné ako na zaistenie kolektívnej obrany Aliancie, tak aj na realizáciu krízových operácií mimo článku 5 Severoatlantickej zmluvy, t. j. mimo teritória členských krajín. Cieľom operácií mimo článku 5 je zabrániť šíreniu konfliktov a narušeniu stability bezpečnostného priestoru v regióne i mimo neho. NATO pritom akceptuje a rešpektuje primárne postavenie a prvoradú úlohu OSN pri zaistovaní medzinárodného mieru a bezpečnosti vo svete, a preto mandát Bezpečnostnej rady OSN zohráva podstatnú úlohu pri zvažovaní účasti v operácii a jej legitimitate. [5]

3. Operácie krízového manažmentu NATO mimo článku 5 Severoatlantickej zmluvy

NATO je v súlade s článkom 5 Severoatlantickej zmluvy schopné v plnej miere zabezpečiť pre svoje členské štáty kolektívnu obranu. Najvyšší predstavitelia členských krajín Aliancie na Washingtonskom summite v roku 1999 však zdôraznili, že NATO musí byť schopné reagovať na krízové situácie aj mimo koncepcie „kolektívnej obrany“, ktorá vyplýva z článku 5 zmluvy. Preto deklarácia z tohto summitu potvrdila budúcu angažovanosť NATO vo vojenských operáciách krízového manažmentu mimo článku 5 zmluvy (NA5CROs – Non-Article 5 Crisis Response Operations). Cieľom týchto operácií je uskutočniť také misie, ktoré prispievajú k upevneniu medzinárodného mieru a bezpečnosti. Zámerom NA5CROs je reagovať najmä na také krízy, vrátane včasného a koordinovaného zabránenia nepriateľským prejavom, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť a stabilitu členských krajín Aliancie a viesť ku konfliktu na periférii NATO.

Operácie krízového manažmentu mimo článku 5 Severoatlantickej zmluvy sú multifunkčné operácie, ktoré zahŕňajú politické, vojenské a civilné aktivity a sú iniciované a uskutočňované v súlade s medzinárodným právom, vrátane medzinárodného humanitárneho práva. Rozsah týchto operácií sa pohybuje od podporných (prípadne aj asistenčných) operácií pre civilné organizácie cez operácie na podporu mieru, krycie ústupové operácie, humanitárne operácie, pátracie a záchranné operácie, evakuačné operácie neozbrojených civilných osôb až po bojové operácie a poskytnutie pomoci pri katastrofách.

NA5CROs môžu dosahovať takú intenzitu ako operácie podľa článku 5 a môžu vyžadovať využitie všetkých prostriedkov, spôsobilostí a zdrojov NATO. Tieto operácie musia byť založené na rovnakých vojenských spôsobilostiach ako operácie vedené v rámci kolektívnej obrany Aliancie. Princípiálnym a fakticky jediným rozdielom je, že účasť na operáciách NA5CROs nie je pre členské krajiny zmluvne povinná. Koncepcia NA5CROs je obsiahnutá v strategickom dokumente MC 327/2 – NATO Military Policy for Non-Article 5 Crisis Response Operations.

Základné princípy, charakteristika a činnosti v NA5CROs sú vyjadrené v doktrínach NATO na operačnej úrovni v:

- doktrína AJP-3.4 – Non-Article 5 Crisis Response Operations a jej kodifikované znenie, ktorá sa zaoberá všetkými operáciami krízového manažmentu NATO mimo článku 5 zmluvy,

- v podriadenej doktríne AJP-3.4.1 – Peace Support Operations a jej kodifikované znenie, ktorá sa zaoberá operáciami na podporu mieru,
- v podriadenej doktríne AJP-3.4.2 – Non-combatant Evacuation Operations, ktorá sa zaoberá odsunom neozbrojených civilných osôb, ktoré sa nachádzajú v priestore konfliktu a vzhľadom k priebehu operácie je nutný ich odsun.

Krízové operácie mimo čl. 5 Severoatlantickej zmluvy a súvisiace aktivity sú v AJP-3.4 (A) členené nasledovne:

1. Operácie na podporu mieru:
 - prevencia konfliktu (Conflict Prevention),
 - vytváranie mieru (Peacemaking),
 - udržanie mieru (Peacekeeping),
 - presadenie – vynútenie mieru (Peace enforcement)
 - budovanie mieru (Peace Building),
 - podpora humanitárnej pomoci (Support to Humanitarian Assistance).
2. Operácie proti neregulárnym hrozbám:
 - operácie proti povstalcov (Counter-Insurgency Operations COIN),
 - operácie proti terorizmu: antiterorizmus (Antiterrorism – defenzívne a preventívne opatrenia), protiterorizmus (Counterterrorism – ofenzívne opatrenia),
 - kriminalita (Criminality),
 - porušovanie verejného poriadku (Disorder),
 - prevrat (Subversion).
3. Operácie humanitárnej pomoci:
 - pomoc pri katastrofách (Support of Disaster Relief Operations),
 - podpora pre vysídlených a utečencov (Assistance for Internally Displaced Persons and Refugees),
 - bezpečnostné misie (Security Missions).
4. Operácie na evakuáciu civilných osôb (Non-Combatant Evacuation Operations).
5. Krycie ústupové operácie (Extraction Operations).
6. Operácie na vynucovanie sankcií a embárg (Sanctions and Embargo Operations).
7. Operácie slobody navigácie a preletov (Freedom of Navigation and Overflight Operations).

Medzi súvisiace aktivity (činnosti) sa radí vojenská pomoc a podpora civilným orgánom (Military Assistance and Support to Civil Authorities) a zahŕňa podporu civilným orgánom, bezpečnosť verejnosti, žienijnú podporu a tiež pátranie a záchranu (Search and Rescue). [6]

4. Sily rýchlej reakcie NATO

Sily rýchlej reakcie NATO (NRF – NATO Response Forces) ako jeden z najdôležitejších nástrojov krízového manažmentu Aliancie predstavujú špeciálne mnohonárodné

a zmiešané [7] jednotky udržované v stálej pohotovosti a schopné okamžite zasiahnuť kdekoľvek vo svete. Dokonale vybavené, flexibilné a interoperabilné NRF by sa mali postupne stať najvýznamnejšou silou NATO pre riešenie aktuálnych krízových situácií. Môžu byť použité všade, kde bude potrebné využiť ich schopnosti a kam ich Severoatlantická rada vyšle. Bude možné ich použiť ako na územiach členských štátov NATO, tak aj mimo nich (out-of-area). Dôležitou vlastnosťou NRF je schopnosť rýchlo sa dopraviť a zasiahnuť kdekoľvek vo svete, a to v čase do päť až tridsať dní.

Zámer vytvoriť NRF bol schválený na summite NATO v Prahe 22. novembra 2002, ako jedna z troch hlavných iniciatív v rámci transformácie Aliancie. Cieľom transformácie je premeniť svoje sily z 20. storočia tak, aby boli schopné reagovať na výzvy 21. storočia. Poslaním NRF je schopnosť reagovať na hrozby vo veľmi krátkom čase. Môžu byť využité k prevencii konfliktov, pre účely humanitárnych misií, ako predvoj jednotiek prichádzajúcich do danej oblasti alebo ako súčasť väčších aliančných jednotiek. NRF sú schopné vykonávať úlohy samostatne i v spolupráci s ostatnými silami na princípe "prvú prídu, prvú odídu". Novosť konceptu NRF spočíva okrem iného tiež v tom, že ide o jednotky, ktoré boli vytvorené ako zmiešané, nakoľko pozemné, námorné a vzdušné prvky spoločne cvičia i zasahujú.

V júni 2003 ministri obrany členských krajín Aliancie v Bruseli (Belgicko) schválili koncept vytvárania NRF a v októbri toho istého roka sa v Colorado Springs (USA) zišli ministri obrany ku kontrole prebiehajúceho budovania NRF. 15. októbra 2003 bol v Brunnsome v Holandsku predvedený prototyp prvých jednotiek NRF (NRF 1, tzv. prvá rotácia). NRF mali skoro 9 tisíc vojakov zo 14 krajín a dosiahli počiatočné operačné schopnosti (IOC – Initial Operational Capability). Dňa 20. novembra 2003 sa v Turecku uskutočnilo prvé praktické cvičenie NRF. Jednotlivé rotácie boli aktivované postupne tak, že od 1. januára 2006 bola plne funkčná šiesta rotácia (NRF 6). Plnú operačnú schopnosť (FOC – Full Operational Capabilities), a teda schopnosť plného nasadenia dosiahli kompletne NRF v polovici roku 2006 po cvičení Steadfast Jaguar, ktoré sa uskutočnilo na Kapverdských ostrovoch v júni 2006 a ktorého cieľom bolo preveriť schopnosti NRF.

Jednou z najdôležitejších vlastností NRF je flexibilita zloženia jednotiek spočívajúca v tom, že konkrétne zloženie, výstroj a výzbroj vysielaných síl vždy závisí od podmienok danej operácie. Znamená to, že NATO sa v rámci NRF vždy snaží o operatívne vysielanie takých jednotiek, ktorých nasadenie bude čo najefektívnejšie. Bude však vždy založené na pozemnom zoskupení síl (Task Force) veľkosti brigády, vrátane špeciálnych operačných síl (Special Operation Forces), medziarmádnym námorným zoskupením síl (Joint Naval Task Force) a leteckej jednotky (Air Force) schopnej vykonať až dvesto bojových misií denne. Tieto jednotky sa pre NRF vyberajú zo štruktúry vojenských síl NATO.

Vytváranie NRF koordinuje Vrchné veliteľstvo spojeneckých síl v Európe. Veliteľom je vrchný veliteľ spojeneckých síl v Európe (Supreme Allied Commander Europe SA-CEUR) alebo jeden z troch veliteľov spoločných síl (Joint Force Commander). Veliteľstvá spoločných síl sa nachádzajú v Brunnsome, Neapole a Lisabone a v zastupovaní vrchného veliteľa spojeneckých síl sa striedajú v ročných intervaloch.

NRF by mali byť využívané predovšetkým na:

- evakuácia civilistov (*Non-combatant Evacuation Operations*),
- následný manažment (*Consequence Management*) vrátane zásahov jednotiek chemickej, biologickej a radiačnej ochrany a humanitárnych kríz,

- zasahovanie v krízových situáciách (*Crisis Response*) vrátane peacekeepingu,
- podpora operácií proti terorizmu (*Support Counter Terrorism Operations*),
- nastoľovanie mieru (*Peace Enforcement*),
- embargové operácie ako napr. námorné embargo, vytvorenie bezletové zóny, atď.,
- prípravné jednotky prvého vstupu (*Initial Entry Force*), ktoré zabezpečujú priestor pre príchod väčších jednotiek,
- demonštratívne sily (*Demonstrative Force*) pre odstrašenie agresora.

Vzhľadom na to, že NRF sú schopné samostatne plniť vojenské operácie, alebo môžu slúžiť ako súčasť ďalších jednotiek NATO sú vybavené tak, aby mohli bez zásobovania pôsobiť samostatne až po dobu jedného mesiaca. Na rozdiel napríklad od misie NATO v Bosne a Hercegovine, nebudú NRF trvalo pôsobiť na jednom mieste, ale budú vysielané tam, kde je to potrebné, a to len na dobu nevyhnutne potrebnú, pokiaľ operáciu neprevezmú stabilizačné jednotky.

NRF sú zložené z jednotiek ozbrojených síl členských štátov NATO, z ktorých všetky musia prejsť náročným výcvikom, aby spĺňali požadované kritériá a mohli byť použité v medzinárodných silách. Vojenský experti NATO vypracovali komplexný a intenzívny tréningový program, ktorý zaisťuje splnenie štandardov NRF. Tento proces sa skladá z výcviku, vzdelávacích aktivít, hodnotenia a testov. Zodpovednosť za výcvik a certifikáciu jednotiek má Veliteľstvo spoločných síl v Lisabone.

Príprava jednotiek NRF má tri fázy. Za prvú fázu zodpovedá príslušný štát, ktorý danú jednotku poskytuje. V druhej fáze preberá zodpovednosť za výcvik NATO, pričom v tejto fáze sa cvičí predovšetkým interoperabilita medzi jednotlivými komponentmi NRF. Tretou fázou je intenzívne cvičenie zamerané na komunikáciu, riadenie a velenie a je zakončená spoločným cvičením s cieľom preveriť pripravenosť a zladenosť jednotiek. Potom sú jednotky certifikované a nastupujú do pohotovosti, počas ktorej môžu byť aktivizované a vyslané do potrebnej oblasti.

V súčasnosti jednotky NRF rotujú každých dvanásť mesiacov (operačná doba pohotovosti). Aj keď sú NRF funkčne zložené zo stále rovnakých jednotiek, ich národné obsadenie je každý rok iné. To znamená, že existuje jedna štruktúra zloženia NRF, ktorá sa každý rok naplňa vojakmi iných krajín. NRF teda majú vždy napríklad protichemickú jednotku alebo jednotku EOD, ale vo väčšine prípadov v nej majú pohotovosť vojaci inej krajiny.

NRF v rámci NATO fungujú tiež ako základný element transformácie Aliancie, pretože svojimi vyspelými vojenskými schopnosťami udávajú smer ďalšieho vývoja spôsobilostí vojenských síl. Ako bolo uvedené vyššie, sú zložené z námorných, pozemných i vzdušných síl, avšak presný pomer medzi jednotlivými silami nie je určený. Zostavenie jednotiek NRF pre konkrétnu operáciu sa kreuje na základe aktuálnych operačných požiadaviek a situácie.

Pozemné jednotky NRF sa skladajú z bojových i podporných zložiek, vrátane delostrelectva, protivzdušnej obrany a vojenského spravodajstva. Celkom sú pozemné zložky tvorené cca 9 500 vojakmi. Námorná zložka NRF zahŕňa okrem iného lietadlové lode, povrchové plavidlá a ponorky, či obojživelné plavidlá. Veľkosť námornej zložky NRF sa pohybuje okolo 6 300 vojakov. Letecká zložka NRF by mala byť schopná plniť celý rad obranných, útočných a prieskumných úloh. Jej veľkosť sa pohybuje okolo

5 500 vojakov, ktorí by mali byť schopní uskutočniť až 200 bojových letov za deň. Špeciálne sily tvoria zvláštne operačné jednotky alebo jednotky chemickej, biologickej, rádiologickej a jadrovej ochrany. Tie môžu byť pričlenené ku ktorejkoľvek zložke NRF, t. j. pozemnej, námornej či leteckej, alebo môžu pôsobiť aj samostatne. V rámci týchto špeciálnych síl by malo pôsobiť približne 1 000 vojakov. Pre potreby NRF bol vypracovaný nový logistický koncept, ku koordinácii ktorého bola vytvorená Skupina spoločnej logistickej podpory, ktorá má 1 900 príslušníkov. Za dopravu vyčlenených jednotiek na miesto určenia sú zodpovedné jednotlivé členské krajiny, potom preberá zodpovednosť NATO.

Finančno-ekonomické zabezpečenie v súčasnosti NATO reviduje. Doterajší systém financovania spoločných operácií bol založený na princípe, že každý štát si platil svoju účasť zo svojich vlastných zdrojov. Nový systém by mal zaistiť, aby sa na financovaní podieľali všetky štáty a tým boli aj motivované k účasti v NRF. Výška rozpočtu nie je rovnaká, vždy záleží na potrebnej veľkosti a výcviku jednotiek. Náklady s tým spojené by mali byť podľa pripravovaného konceptu úmerne hradené všetkými členskými krajinami.

Jednotky NRF boli využité pri zaisťovaní bezpečnosti letných olympijských hier v Aténach v roku 2004, či afganských voľbách. Boli tiež v pohotovosti počas svadby španielskeho následníka trónu v roku 2004 alebo počas pohrebu pápeža Jána Pavla II. v roku 2005. Po prvýkrát boli aktivované v septembri 2005 v súvislosti s pomocou v oblastiach postihnutých hurikánom Katrina v meste New Orleans v štáte Louisiana (USA). O mesiac neskôr boli vyslané do Pakistanu pomáhať po ničivom zemetrasení. Obe misie boli humanitárne.

Slovenská republika, ako členská krajina NATO, sa do projektu NRF aktívne zapojila prostredníctvom jednotiek a príslušníkov svojich ozbrojených síl v NRF-7 (1.7.2006 – 10.1.2007), NRF-8 (10.1.2007 – 30.6.2007), NRF-10 (10.1.2008 – 30.6.2008), NRF-13 (1.7.2009 – 10.1.2010) a NRF 16 (10.1.2011 – 30.6.2011). Slovenská republika potvrdila deklarované sily do NRF 2012 (1.1.2012 – 31.12.2012). Prehľad vyčlenených a plánovaných deklarovaných síl OS SR je uvedený v tabuľke 1.

Záver

Na základe vyššie uvedených faktov považujeme za potrebné v závere zdôrazniť, že NRF predstavujú veľmi dôležitý nástroj medzinárodného krízového manažmentu, určený nielen na riešenie už vzniknutých kríz a konfliktov, ale aj na prechádzanie krízam a konfliktom, ktoré by mohli ohroziť politickú, ekonomickú alebo vojenskú bezpečnosť Aliancie a jej obyvateľov.

Aj napriek určitým problémom v tejto oblasti, najmä v oblasti dostatočného vyčleňovania finančných prostriedkov v prospech ozbrojených síl členských krajín NATO, z politického i vojenského hľadiska možno považovať iniciatívu a koncepciu NRF za úspešnú, pretože pomohla naštartovať transformačné procesy v ozbrojených silách a zároveň vytvorila vojenské formácie, ktoré by v prípade potreby boli schopné reagovať na vzniknuté krízy alebo konflikty.

Z hľadiska zaistenia obrany a bezpečnosti NATO je však potrebné si uvedomiť, že pod tlakom aktuálnych bezpečnostných hrozieb to budú práve vojenské nástroje krízového manažmentu, ktoré (v prípade zlyhania diplomatického úsilia) budú predstavovať

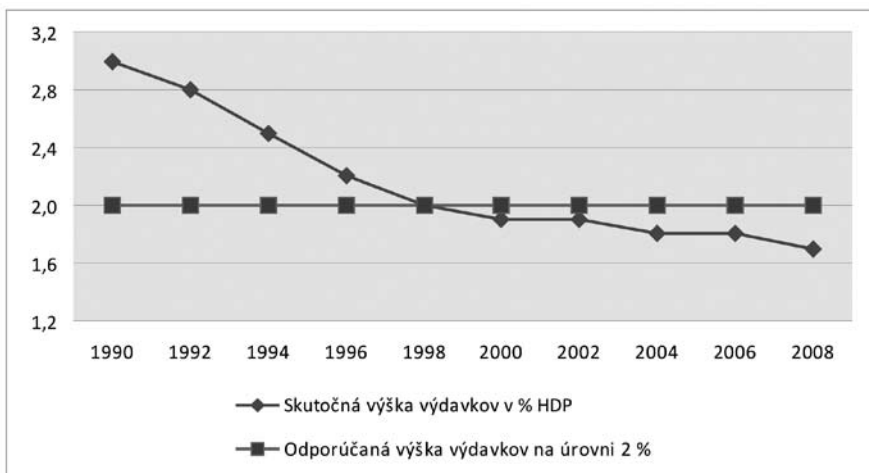
Tab. 1: Prehľad vyčlenených a plánovaných deklarovaných síl OS SR pre NRF

Prehľad vyčlenených a plánovaných deklarovaných síl OS SR pre NRF		
NRF (operačná doba pohotovosti)	Vyčlenené a plánované deklarované sily	Počty osôb
NRF 7 (1.7.2006 – 10.1.2007)	štábní dôstojníci výcvikové a testovacie centrum RCHBO	4
NRF 8 (10.1.2007 – 30.6.2007)	štábní dôstojník prvok bezpečnosti leteckej prevádzky jednotka ochrany veliteľstva leteckej základne výcvikové a testovacie centrum RCHBO	23
NRF 10 (10.1.2008 – 30.6.2008)	mechanizovaný prápor (546) NSE (243)	1 137
NRF 13 (1.7.2009 – 10.1.2010)	tím riadenia presunov prvok bezpečnosti leteckej prevádzky jednotku kontroly logistických operácií prvok zabezpečenia stravovania zdravotnícky tím	24
NRF 16 (10.1.2011 – 30.6.2011)	zdravotnícky tím prvok zabezpečenia stravovania	6
NRF 2012 (1.1.2012 – 31.12.2012)	mechanizovaná rota čata opráv a prepravy tím predsunutých leteckých navádzačov FAC štábní dôstojníci do HQ LCC	153
NRF 2013 (1.1.2013 – 31.12.2013)	mechanizovaná rota čata opráv a prepravy tím predsunutých leteckých navádzačov FAC štábní dôstojníci do HQ LCC	153

Zdroj: Ministerstvo obrany SR

najúčinnější prostriedok na riešenie vonkajších bezpečnostných problémov, ako aj prevencie a eliminácie bezpečnostných kríz a konfliktov v súčasnom svete. V kontexte týchto skutočností sa preto znižovanie výdavkov na zabezpečenie kolektívnej obrany a bezpečnosti Severoatlantickej aliance javí ako paradoxné (graf 1).

Napriek tomu, že členské krajiny sa pri svojom vstupe do NATO zaviazali vyčleňovať na zabezpečenie obrany a bezpečnosti prostriedky vo výške 2 % HDP, škrtý v rozpočte ministerstiev obrán svedčia o tom, že členské krajiny sa nepribližujú, ale vzdialujú od tejto hranice smerom k nižším percentám HDP.

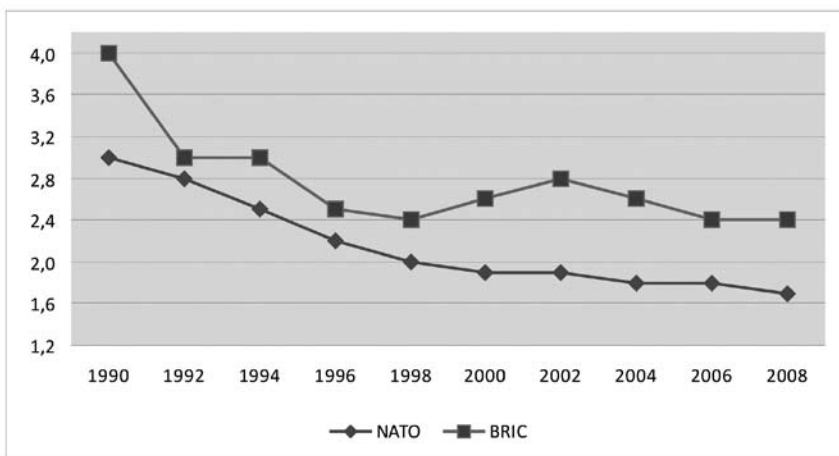

Zdroj: Stockholm International Peace Research Institute

Graf 1: Grafické porovnanie výšky výdavkov (v % HDP), skutočne vyčlenené v členských krajinách NATO na zabezpečenie obrany v rokoch 1990-2008 vo vzťahu k odporúčanej výške výdavkov 2 % HDP.

Rozdiely medzi skutočnou a odporúčanou výškou prostriedkov na zabezpečenie obrany a bezpečnosti vyplývajú z toho, že členské krajiny, spoliehajúce sa na kolektívnu obranu v rámci NATO, sa necítia byť priamo ohrozené, svoje bezpečnostné prostredie považujú za relatívne stabilné a potrebujú viac riešiť problémy spojené so svetovou finančnou krízou.

Kontrastne v tejto súvislosti vyznieva fakt, že na rozdiel od členských krajín NATO iné krajiny pre zaistenie svojej obrany a bezpečnosti udržiavajú svoje vojenské výdavky na úrovni 2 % HDP, alebo vyššej, napr. krajiny zoskupenia BRIC (graf 2). [8]

Zdroj: Stockholm International Peace Research Institute

Graf 2: Grafické znázornenie výšky výdavkov (v % HDP), ktoré boli vyčlenené v členských krajinách NATO a EÚ a krajinách zoskupenia BRIC na zabezpečenie obrny v rokoch 1990-2008.

Rozsah a zložitost úloh pre zaistenie bezpečnosti a obrany zo strany štátu i Aliancie (Lisabonský summit) a požadované spôsobilosti ozbrojených síl sa na základe dynamickeho a nestabilného vývoja bezpečnostného prostredia nebudú znižovať, ale naopak, budú narastať. Budú narastať s potrebou reagovať na súčasné ale i nové bezpečnostné hrozby, čo si vyžiada generovanie nových vojenských spôsobilostí a ich dosiahnutie bude finančne stále viac náročnejšie (napr. v Slovenskej republike od roku 2004 do roku 2010 táto potreba vzrástla trojnásobne). Znižovanie rozpočtu v rezorte obrany, nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj ozbrojených síl povedie k zníženiu vojenských spôsobilostí a tým aj schopnosti adekvátne reagovať na elimináciu hrozieb, kríz a konfliktov či už v rámci medzinárodného alebo i národného krízového manažmentu.

Poznámky:

- [1] **NATO.** Zakladajúcimi členmi boli: Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Island, Luxembursko, Kanada, Nórsko, Portugalsko, Taliansko, USA a Veľká Británia. V nasledujúcich rokoch sa NATO rozšírilo o ďalšie krajiny na súčasných 28 takto: v roku 1952 – Grécko, Turecko, 1955 – Nemecko, 1982 – Španielsko, 1999 – Česko, Maďarsko, Poľsko, 2004 – Slovensko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Rumunsko, Bulharsko, 2009 – Albánsko a Chorvátsko.
- [2] **Článok 5 Severoatlantickej zmluvy** sa primárne zaoberá odstraňovaním proti použitiu sily proti členom aliancie a predstavuje zásadu, že útok proti ktorejkoľvek členskej krajine sa považuje za útok proti všetkým krajinám a následne sa dohodli, že ak dôjde k takémuto útoku každá zo strán, uplatňujúce zákonnú obranu, individuálnu a kolektívnu, uznanú článkom 51 Charty Spojených národov, napomôže napadnutej strane alebo stranám, prijímúc individuálne a na základe dohovoru s ostatnými stranami také akcie, ktoré považuje za potrebné, vrátane použitia ozbrojených síl k nastoleniu a udržaniu bezpečnosti v severoatlantickom regióne.
- [3] **Článok 51 Charty OSN** hovorí, že v prípade ozbrojeného útoku na niektorého člena OSN, každá členská krajina má prirodzené právo na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu, pokiaľ Rada bezpečnosti neuskutoční opatrenia k udržaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti.
- [4] JURČÁK, V. a kol. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika. 2009. 235 s. ISBN 978-80-8040-387-4, s. 82.
- [5] Ibid, s. 87.
- [6] Ibid, s. 100-101.
- [7] V angličtine sa pre popis jednotiek NRF používajú výrazy "combined" a "joint"; combined = multinational = kombinované = mnohonárodné, t.j. zložené z vojakov z niekoľkých rôznych štátov; joint = multiservice = zmiešané = medziarmádne, t.j. zložené z rôznych druhov armádnych zložiek, napr. pozemných, vzdušných, námorných síl, alebo na nižšej úrovni zo ženistov, chemikov, vojenskej polície, zdravotníkov atď.)
- [8] BRIC – Brazília, Rusko, India a Čína

Zoznam použitej literatúry a zdrojov:

JURČÁK, V. a kol. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2009, 235 s. ISBN 978-80-8040-387-4.

IVANČÍK, R. Ekonomické aspekty vojenských operácií Európskej únie. *Krízový manažment*, 2010, roč. 9, č. 2, s. 47-52, ISSN 1336-0019.

Dostupné na <http://www.nato.int>, <http://www.mosr.sk>.